

Herman Van Rompuy

DE PREEKSTOEL - 21 JULI 2025

Geloven is tegendraads. Het is altijd zo geweest maar nu meer dan ooit.

Geloof wil zeggen trouw in het Latijn. Geloven is vertrouwen. 'Ik ken alle antwoorden op de grote levensvragen niet maar iemand kent ze'. Ik weet niet welk soort leven er is na de dood maar ik vertrouw erop dat iemand dat wel weet en zorgt voor ultieme gerechtigheid. In die zin is geloven een daad van overgave. We leggen ons lot in de handen van iemand buiten ons. Die overgave wil niet zeggen dat we het opgeven als was het een nederlaag maar als een bevrijding.

Onderliggend wil overgave ook zeggen dat ik 'het' niet alleen kan, dat ik niet alleen de zin van de dingen ken en dat ik niet aan mezelf niet genoeg heb.

Geloven doe je trouwens niet alleen. De anderen en de Andere zijn niet weg te denken voor eengelovige. In een tijd van grote individualisering zeker in een tijd van media en zgn sociale media is die ander-gerichtheid actueler dan ooit.

Overgave betekent ook dat de rede alleen niet voldoende is. Paulus zegt in de brief aan de Hebreërs: « Het geloof is de vast grond van wat wij hopen. Het bevestigt de werkelijkheid van de onzichtbare dingen ». Die zin zit vol tegenstellingen maar geeft weer wat geloven is. Geloven is niet onredelijk maar gaat een stap verder dan de redenering. Trouwens alle grote dingen in het leven ontsnappen aan de rede. De liefde in al zijn vormen is daar het beste bewijs van. Alle belangrijke beslissingen in ons leven zijn niet het resultaat van een berekening of een kosten-baten analyse. Vandaag is er de dominantie van het (digitaal) technologische en de wetenschap (denk aan covid) maar er is tegelijk veel irrationaliteit, ook bij hoger opgeleiden, veel negatieve irrationaliteit, emotionaliteit.

Geloven is dus een daad van nederigheid. Iemand is groter dan ik. Zelf ben ik 'geen God in het diepst van mijn gedachten'. Dat is pas een absurde gedachte. Een gelovige kan geen hoogmoedig of zelfvoldaan iemand zijn. Met welk recht zouden wij zelfvoldaan mogen zijn? Vinden we onszelf zo geweldig? Dat wil niet zeggen dat we gebukt moeten gaan onder een schuldgevoel of dat we tegen onszelf zouden moeten zijn. Nederigheid is een gepaste houding tegenover de tekortkomingen die we in en rond ons voelen. Stervelingen zouden in elk geval moeten nederig zijn. De dood ontnemt ons -hopelijk voorlopig- alles.

De meditatie is een oefening in nederigheid, onderworpenheid aan de mantra en leidt ons weg van het Ego door afstand te nemen van onze zorgen en bezigheden. De weg weg van het Ego leidt naar de anderen. Hoe minder wij met onszelf bezig zijn, des te meer energie komt er vrij om met anderen bezig te zijn.

Geloven is iets wat we gevonden hebben maar het blijft tegelijk ook een zoeken. We blijven 'tot in het uur van onze dood' God-zoekers, zin-zoekers, liefde-zoekers. We zijn onder-weg tot onze laatste rust-plaats. Er is niks mis met een anker gevonden te hebben, een 'rustige vastheid', een overtuiging, een dierbare of een partner. Integendeel, maar zelfs met die 'vaste grond' moeten wij blijven werken aan onszelf, aan zelf-verbetering doen, werken aan onze relaties ('liefde is een werkwoord'). Het is nooit af. Ook hier mogen er geen obsessies zijn: we moeten niet alles elke dag in vraag stellen. Dat maakt het leven onleefbaar. We hebben allen nood aan stabiliteit, aan zekerheden maar we moeten altijd bereid zijn beter te worden of meer te weten. Vandaag zou men zeggen dat het een proces is.

Geloven vergt een houding van onschuld en eenvoud. We zijn dan ver van een 'blasé' houding alsof men zelf alles weet en kan. Die openheid, die kinderlijke openheid is vaak afwezig bij velen. Als er minder geloof is dan is het omdat we die kinderlijke verwondering of die eenvoud of die onbevangenheid niet meer hebben of te weinig hebben. We zijn teveel bezig met onszelf. De eenvoud is ook iets dat men kan leren of liever men kan tal van dingen afleren die altijd rond het Ego draaien. Eenvoud is gericht op de andere, op de natuur, op God.

Eenvoudig leven brengt mee dat we moeten kunnen afstand nemen van succes, geld en macht. Het be-nevelt ons. Een eenvoudige man of vrouw 'straalt' authenticiteit uit. Er is geen bedrog in hem of haar, geen waas of nevel.

Eenvoud gaat samen met veel ver-innerlijking, met stilte. Men komt niet tot zichzelf in het lawaai. Feesten behoort bij het leven maar leven is geen feest.

Geloven is m.a.w. geloven in het positieve in de mens, in het goede. Een gelovige is niet ingesteld op de destructie van het goede, het menselijke. De oorlog wil ont-menselijken. Dan pas kan men doden als met de vijand ontdaan heeft van zijn menselijke individualiteit en hem of haar gemaakt heeft tot een ding, dus geen mens meer, een lid van een groep die erop uit is ons zgz te vernietigenen die dus zelf moet vernietigd worden.

Opnieuw dat betekent niet dat men naïef moet zijn maar met evenveel kracht zeg ik dat cynisme veel erger is. Niks is zo gemakkelijk om iedereen te wantrouwen. Impliciet wil dat zeggen dat ik de enige ben die vertrouwd kan worden. Achter het cynisme gaat er een belachelijksuperioriteitsgevoel schuil.

Geloven in het goede ligt aan de basis van hoop. Het kan beter. Wie een negatief mensbeeld heeft is zelf hopeloos. Alleen hoop doet leven. Eén van de drama's vandaag is precies de wanhoop. Het is een beschavingsziekte die zich uit in verslavingen allerhande, in burn-out en depressie, in zelfmoord. Jongeren worden er nog meer door getroffen dan ouderen.

Christen zijn wil in de eerste plaats zeggen dat we we Christus willen navolgen. Hij is ons voorbeeld, ons rolmodel maar we moeten onszelf geenonmenselijke druk opleggen. We zijn geen helden of heiligen. De antwoorden die Christus gaf zijn wel buiten-gewoon. Op de vraag: wie is mijnnaaste? antwoordt Hij met de parabel van de

Barmhartige Samaritaan. Hij zegt dat mijn naaste niet per se degene is die naast mij is, degene die dicht bij mij staat. Mijn naaste kan een vreemdeling of een vijand zijn. Zijn ouders of familie beminnen –zijn naasten– is iets natuurlijk en dus niet moeilijk. Als men verder gaat wordt het lastiger. Dat is wat van ons gevraagd wordt.

De dood is de 'laatste vijand'. Christus onderwierp zich aan de dood, aan het onschuldig vermoord worden. Letterlijk met angst en beven. Maar de dood heeft niet het 'laatste woord'. Er is hoop op nieuw leven.

Het christendom is niet het geloof in iets maar in iemand. De held van het christendom is vermoord wat uniek is. Hij voerde geen heilige oorlog. Het symbool van de christen is het kruis en niet een wapperende vlag van de overwinnaar.

Het blijft onbegrijpelijk dat iemand met zo'n boodschap van onbaatzuchtigheid misbruikt wordt om anderen te vervolgen en te vermoorden. Godsdienstoorlogen zouden een contradictio in terminis moeten zijn. Het is wel zo dat heersers godsdienst vaak gebruikt hebben om vijanden uit de weg te ruimen en mensen aan zich te binden. De godsdienst is vaak geïnstrumentaliseerd. En toch zijn in naam van God vreselijke dingen gebeurd. Vandaag heeft de Kerk geen wereldlijke macht meer en is zij op dat vlak 'zuiverder' dan ooit. Het klinkt na het pedofilie schandaal vreemd, ik weet dat. Hierbij ging het ook over macht, macht over mensen. Paus Franciscus belichaamt de nieuwe Kerk die onderweg is, die luistert. Iemand die luistert geeft toe dat hij niet op voorhand gelijk heeft. Maar dat werk van herstel van geloofwaardigheid begint pas. Vaak wordt gezegd dat de Kerk eigentijds moet zijn en in sommige opzichten is dat waar maar de boodschap van het christendom staat ook haaks op de dominerende waarden of on-waarden van de huidige tijd, die alle draaien over individualisering. Onze boodschap is die van de 'kleine goedheid'. Van christenen en van de Kerk wordt verwacht dat zij dat op een geloof-waardige en authentieke wijze belichaamt. De lat wordt voor hen hoog gelegd, vaak te hoog omdat 'onder de mensen gemenst' wordt. Ook op andere domeinen is het christendom tegendraads. Ik zei reeds dat we denken rationeel te zijn. Met AI wordt dit nog duidelijker. Maar we voelen ons machteloos op alle mogelijke vlakken. We hebben immers ons lot en ons leven niet in eigen handen. Vele van onze medeburgers en medemensen zijn bang. De oorlogen en de wreedheid van die oorlogen voeden het gevoel vanniet meer te weten welke richting de wereld uitgaat. Voor velen is oorlog ook bij ons opnieuw mogelijk na tachtig jaar vrede in de landen van de Europese Unie. Het enige antwoord op oorlog is liefde in al zijn vormen, het omgekeerde van de brutaliteit. De positieve krachten moeten van zich laten horen. De revolutie van de gematigden. De grootste vergissing is te denken dat politieke avonturiers en extremisten van alle slag het antwoord kunnen geven op onze angsten. Dat is pas irrationaliteit, on-redelijk.

We denken dat we goed georganiseerd zijn tot water of vuur of een pandemie ons alles ontnemt en die perfect geoliede machine stil valt. De toekomst van het klimaat zal ons nog meer een speelbal maken van het lot.

We denken dat we moeten veranderen, vernieuwen, verbluffen, opvallen maar er is een nog dieper verlangen naar een normaal leven, naar een huis en een thuis, naar stabiliteit en houvast. We hebben meer sociaal en familiaal kapitaal nodig om gewoon meer menselijkheid.

Het valt mij op dat er voorlopig en weinig merkbaar, een nieuwe belangstelling is voor wat verder gaat dan het drukke dagelijks leven, voor de zin van al dat gedoe, voor geloof zelfs zij het niet het dogmatische geloof, voor het transcendente dat het ik overstijgt. COVID heeft mensen tijd gegeven om na te denken, om hun prioriteiten te herdenken. Ik geef een paar cijfers. In Frankrijk neemt het aantal boekingen voor retraites sterk toe. Zo rapporteerde Tripaneer.com een groei van 35% in 2025, veel hoger dan de 20% in 2023. Monastieke aanbieders zoals "RITRIT" zagen hun reserveringen stijgen van 2.400 in 2021 naar meer dan 51.000 in 2023. Wereldwijd groeit spiritual wellness-toerisme: Business Fortune rapporteert dat meer dan 330 miljoen mensen spirituele reizen maken, met Frankrijk als één van de belangrijke bestemmingen. Franse gelovige auteurs publiceren best-sellers. De dood van een paus is in alle media dagenlang prominent aan bod gekomen alsof we nog in een christelijk land leefden! Maar ook elders zijn er tekenen van het wegebben van vooroordelen, zeker bij jongeren. Er is een diep verlangen naar een echt en authentiek leven, persoonlijk en collectief. Men vindt dat te weinig bij leiders op alle vlakken van vandaag. Maar men moet ook 'in het eigen hart kijken'. De vernieuwing begint van onderuit. Bottom-up. Van bij ons.